

1 Beschrijving algemeen

Ruimte

Na de tweede wereldoorlog zijn in de gemeente in vrijwel alle kernen diverse uitbreidingswijken aansluitend aan de oude kernen gebouwd. Er zijn verschillende bouwperiodes te onderscheiden, te weten wederopbouwperiode (jaren 50 en begin 60), de jaren 60 en 70 met veel projectmatige bouw, en in toenemende mate variatie in vormgeving, de jaren 80 met veel rijenwoningen en de jaren 90 met veel individuele bouw en kleurrijke vormgeving. Elke wijk vertoont als regel in de stedenbouwkundige structuur en in de bebouwing de kenmerken van de desbetreffende bouwperiode.

In de woongebieden is de hoofdfunctie wonen. Daarnaast treffen we vooral in de grotere kernen, verschillende bij de woongebieden behorende functies aan als winkels, multifunctionele centra en scholen.

Plaatsing

De woningen zijn voornamelijk in een eenvoudig, rechthoekig stratenpatroon gebouwd en staan vrijwel altijd in duidelijke rooilijnen langs de straat.

Er is in de woonwijken uit de jaren 50, 60 en begin 70 sprake van een strak patroon van rooilijnen. In de daar op volgende jaren is er een grotere variatie. In sommige wijken komt het voor dat de woningen zijn gesitueerd aan woonerven en meanderende, vaak doodlopende straten en hofjes. In deze gevallen is er vaker sprake van verspringende rooilijnen. De grote variatie in de stedenbouwkundige structuur neemt weer af in de woonwijken, gebouwd vanaf eind jaren 80 van de vorige eeuw.

In de meeste gevallen zijn de woningen van de woonstraat gescheiden door middel van voortuinen. De woningen zijn doorgaans gericht naar de straat, soms op de andere openbare verblijfsruimtes, zoals parkeerpleintjes.

Hoofdvorm

De woonwijken en woonbuurten worden, afhankelijk van de periode waarin ze gebouwd zijn, gekenmerkt door een verscheidenheid aan woningtypen; rijenwoningen, (half)vrijstaande woningen en bungalows. Overwegend is het beeld van grondgebonden laagbouw: woningen in één dan wel twee bouwlagen met kap, en met een eigen voor- en achtertuin.

De seriematige rijtjesbouw overheerst in dorpsuitbreidingen uit de jaren 50 en 60, en de beginjaren 70. Ook in de jaren 80, tijdens de relatief langdurige economische recessie zijn in de uitbreidingsgebieden vrijwel uitsluitend rijenwoningen en zogenaamd HAT-woningen gebouwd. Voor het overige, dus in de jaren 70 en de jaren 90 gaat het voornamelijk om halfvrijstaande en vrijstaande woningen in een meer gevarieerde hoofdvorm.

De hoofdvorm van gebouwen in de naoorlogse uitbreidingswijken is merendeels symmetrisch, enkelvoudig en kantig. De rijtjesbouw bestaat doorgaans uit twee bouwlagen met een doorlopende langskap, met een tamelijk flauwe dakhelling ($< 40^\circ$).

Platte daken op woningen komen vrijwel niet voor, met uitzondering van bijvoorbeeld jaren 60 villawijken als "Woelwijk" in Tytsjerk. Wat betreft de vrijstaande en halfvrijstaande woningen is het patroon van noklijnen wisselend: zowel haaks als parallel aan de straat.

Kenmerkend voor de naoorlogse dorpsuitbreidingen is verder dat aan- en uitbouwen bij woningen over het algemeen ondergeschikt zijn aan de hoofdbouwmassa op een perceel en dat deze een eenvoudige hoofdvorm hebben

Het beeld in de uitbreidingsgebieden wordt voornamelijk bepaald door woningen. Andere gebouwen in de woongebieden zoals winkels en scholen hebben een van hun bijzondere functie afgeleide vorm.

Aanzichten en opmaak

De woonbebouwing heeft een gevelindeling, een kleur- en materiaalgebruik en een detaillering die veelal overeenkomen met de periode waarin ze gebouwd is. De geleding van de gevels is kan zowel horizontaal als verticaal gericht zijn. Een veelheid aan gevelwandcomposities komt voor. De woningen zijn in de meeste gevallen gericht op de straat.

Bij rijenwoningen wordt het straatbeeld bepaald door de voorgevels. Herhalingen in gevelritmiek en (eventuele) dakkapellen zijn hier kenmerkend. Bij halfvrijstaande en vooral bij vrijstaande woningen blijven, afhankelijk van de onderlinge afstand, in de regel meerdere gevels (of delen van gevels) vanaf de weg zichtbaar. Vooral bij vrijstaande woningen is er per individuele woning variatie in gerichtheid van gevel en gevelopeningen. De indeling van de open en gesloten vlakken is per woningtype evenwichtig. Gesloten gevelwanden gericht naar de openbare ruimte komen niet voor.

Het materiaalgebruik is vrijwel uitsluitend steenachtig, met een terughoudend kleurgebruik (beige, aardetinten). De oudste rijenwoningen (veelal sociale woningbouw) zijn trouwens overwegend van rode baksteen. De hellende daken zijn uitgevoerd met pannen, meestal beton, maar ook gebakken pannen komen voor, en zijn voorzien van een daklijst of boeiboord. De nieuwere woningen kennen een gevarieerder materiaalgebruik en vooral ook een gevarieerder kleurgebruik. Gevelelementen of details worden soms uitgevoerd in primaire kleuren. De meest recent gebouwde woningen worden gekenmerkt door meer moderne materialen en kleuren.

3 Welstandscriteria algemeen

Woongebieden, gerealiseerd na 1950	
Bij verbouwing, vervanging, of nieuwbouw van individuele gebouwen in woongebieden, gerealiseerd na 1950, dienen de volgende kenmerken als uitgangspunt te worden gehanteerd.	
Aspecten	Kenmerken
Ruimte	* gebouwen dragen met hun uiterlijk bij aan het algemene beeld van de ruimtelijke eenheid waarin ze zich bevinden.
Plaatsing	de woningen zijn steeds van de straat gescheiden door voortuinen en/of groenvoorzieningen; * gericht op de straat, dan wel op andere openbare verblijfsruimtes, zoals pleinen; * Bijzondere gebouwen als scholen en winkels, en andere van het woongebied deel uitmakende bijzondere gebouwen hebben een specifieke, functioneel bepaalde, plaatsing.
Hoofdvorm	* de maatvoering is één of twee lagen met kap; * • zowel rijen, als vrijstaande en halfvrijstaande woningen komen voor: * • bij rijen de noklijn evenwijdig aan de straat; * • bij kleinere blokjes is de noklijn wisselend; * • hoofdzakelijk een kantige hoofdvorm; * aan- en uitbouwen zijn ondergeschikt aan de hoofdbouwmassa en kennen een eenvoudige hoofdvorm;

		bijzondere gebouwen als scholen en winkels, en andere van het woongebied deel uitmakende bijzondere gebouwen hebben een specifieke, functioneel bepaalde, hoofdvorm.
Aanzichten en opmaak		rijenwoningen richten zich met de voorgevel naar de straat en kennen herhalingen in gevelritmiek en (eventuele) dakkapellen; * een variatie in gerichtheid van gevel en gevelopeningen; * geen gesloten wanden naar de openbare ruimte; * gevels van steenachtig materiaal en kozijnen en ramen van hout; * hellende daken zijn voorzien van dakpannen; * kleurgebruik voor gevel in hoofdzaak in beige en aardetinten; * bijzondere gebouwen als scholen en winkels, en andere van het woongebied deel uitmakende bijzondere gebouwen hebben een specifieke, functioneel bepaalde, architectonische uitmontering.
Bij verbouwing, vervanging, of nieuwbouw van individuele gebouwen in woongebieden, gerealiseerd na 1950, dienen de volgende kenmerken zoveel mogelijk te worden opgeheven en in ieder geval te worden vermeden.		
Aspecten		• Op te heffen kenmerken
--		• --

Woongebieden gerealiseerd na 1950

1 Beschrijving algemeen

Ruimte

Na de tweede wereldoorlog zijn in de gemeente in vrijwel alle kernen diverse uitbreidingswijken aansluitend aan de oude kernen gebouwd. Er zijn verschillende bouwperiodes te onderscheiden, te weten wederopbouwperiode (jaren 50 en begin 60), de jaren 60 en 70 met veel projectmatige bouw, en in toenemende mate variatie in vormgeving, de jaren 80 met veel rijenwoningen en de jaren 90 met veel individuele bouw en kleurrijke vormgeving. Elke wijk vertoont als regel in de stedenbouwkundige structuur en in de bebouwing de kenmerken van de desbetreffende bouwperiode.

In de woongebieden is de hoofdfunctie wonen. Daarnaast treffen we vooral in de grotere kernen, verschillende bij de woongebieden behorende functies aan als winkels, multifunctionele centra en scholen.

Plaatsing

De woningen zijn voornamelijk in een eenvoudig, rechthoekig stratenpatroon gebouwd en staan vrijwel altijd in duidelijke rooilijnen langs de straat.

Er is in de woonwijken uit de jaren 50, 60 en begin 70 sprake van een strak patroon van rooilijnen. In de daar op volgende jaren is er een grotere variatie. In sommige wijken komt het voor dat de woningen zijn gesitueerd aan woonerven en meanderende, vaak doodlopende straten en hofjes. In deze gevallen is er vaker sprake van verspringende rooilijnen. De grote variatie in de stedenbouwkundige structuur neemt weer af in de woonwijken, gebouwd vanaf eind jaren 80 van de vorige eeuw.

In de meeste gevallen zijn de woningen van de woonstraat gescheiden door middel van voortuinen. De woningen zijn doorgaans gericht naar de straat, soms op de andere openbare verblijfsruimtes, zoals parkeerpleintjes.

Hoofdvorm

De woonwijken en woonbuurten worden, afhankelijk van de periode waarin ze gebouwd zijn, gekenmerkt door een verscheidenheid aan woningtypen; rijenwoningen, (half)vrijstaande woningen en bungalows. Overwegend is het beeld van grondgebonden laagbouw: woningen in één dan wel twee bouwlagen met kap, en met een eigen voor- en achtertuin.

De seriematige rijtjesbouw overheerst in dorpsuitbreidingen uit de jaren 50 en 60, en de beginjaren 70. Ook in de jaren 80, tijdens de relatief langdurige economische recessie zijn in de uitbreidingsgebieden vrijwel uitsluitend rijenwoningen en zogenaamd HAT-woningen gebouwd. Voor het overige, dus in de jaren 70 en de jaren 90 gaat het voornamelijk om halfvrijstaande en vrijstaande woningen in een meer gevarieerde hoofdvorm.

De hoofdvorm van gebouwen in de naoorlogse uitbreidingswijken is merendeels symmetrisch, enkelvoudig en kantig. De rijtjesbouw bestaat doorgaans uit twee bouwlagen met een doorlopende langskap, met een tamelijk flauwe dakhelling ($< 40^\circ$).

Platte daken op woningen komen vrijwel niet voor, met uitzondering van bijvoorbeeld jaren 60 villawijken als "Woelwijk" in Tytsjerk. Wat betreft de vrijstaande en halfvrijstaande woningen is het patroon van noklijnen wisselend: zowel haaks als parallel aan de straat.

Kenmerkend voor de naoorlogse dorpsuitbreidingen is verder dat aan- en uitbouwen bij woningen over het algemeen ondergeschikt zijn aan de hoofdbouwmassa op een perceel en dat deze een eenvoudige hoofdvorm hebben

Het beeld in de uitbreidingsgebieden wordt voornamelijk bepaald door woningen. Andere gebouwen in de woongebieden zoals winkels en scholen hebben een van hun bijzondere functie afgeleide vorm.

Aanzichten en opmaak

De woonbebouwing heeft een gevelindeling, een kleur- en materiaalgebruik en een detaillering die veelal overeenkomen met de periode waarin ze gebouwd is. De geleding van de gevels is kan zowel horizontaal als verticaal gericht zijn. Een veelheid aan gevelwandcomposities komt voor. De woningen zijn in de meeste gevallen gericht op de straat.

Bij rijenwoningen wordt het straatbeeld bepaald door de voorgevels. Herhalingen in gevelritmiek en (eventuele) dakkapellen zijn hier kenmerkend. Bij halfvrijstaande en vooral bij vrijstaande woningen blijven, afhankelijk van de onderlinge afstand, in de regel meerdere gevels (of delen van gevels) vanaf de weg zichtbaar. Vooral bij vrijstaande woningen is er per individuele woning variatie in gerichtheid van gevel en gevelopeningen. De indeling van de open en gesloten vlakken is per woningtype evenwichtig. Gesloten gevelwanden gericht naar de openbare ruimte komen niet voor.

Het materiaalgebruik is vrijwel uitsluitend steenachtig, met een terughoudend kleurgebruik (beige, aardetinten). De oudste rijenwoningen (veelal sociale woningbouw) zijn trouwens overwegend van rode baksteen. De hellende daken zijn uitgevoerd met pannen, meestal beton, maar ook gebakken pannen komen voor, en zijn voorzien van een daklijst of boeiboord. De nieuwere woningen kennen een gevarieerder materiaalgebruik en vooral ook een gevarieerder kleurgebruik. Gevelelementen of details worden soms uitgevoerd in primaire kleuren. De meest recent gebouwde woningen worden gekenmerkt door meer moderne materialen en kleuren.

2 Nadere plaatsbepaling en eventuele bijzonderheden per kern

Aldtsjerk

In Aldtsjerk is de naoorlogse uitbreiding gesitueerd ten zuiden van de Van Sminiaweg. Pas met deze naoorlogse uitbreiding in de jaren zestig met sociale woningbouw (Miedemaweg: rijenwoningen, twee bouwlagen met kap) werd het lintpatroon doorbroken. Ook werd toen een bejaardencentrum naast Sminia State gebouwd, dat door zijn massa en uiterlijke verschijningsvorm geen ruimtelijke relatie met de rest van de bebouwing van Aldtsjerk heeft.

In de jaren zeventig vond uitbreiding van het dorp plaats aan het Eysingapad, achter Sminia State. Kenmerkend voor deze periode is de geschakelde woningbouw. In de latere jaren is woningbouw gerealiseerd oostelijk van het Jonkerspead. Bijzonder is dat de zichtlijn in het verlengde van de oprijlaan naar landgoed De Klinze doorloopt in deze dorpsuitbreiding.

Burgum

De bebouwing met rijenwoningen aan de Markt vormde de eerste voorzichtige stap tot naoorlogse nieuwbouw. Een deel van deze woningen is samen met de sporthal de afgelopen jaren vervangen door hogere bebouwing met winkels op de begane grond en appartementen op de verdiepingen. De Markt zelf is door de inrichting en groene aankleding een beeldbepalend open element in het centrumgebied.

In de latere naoorlogse jaren zijn zowel ten westen als ten oosten van de doorgaande weg door Burgum relatief grote uitbreidingsgebieden gerealiseerd. De meest recente woonwijk, Tusken Wâld en Wetter is in aanbouw aansluitend aan de westzijde van het dorp.

Bijzonder in Burgum is de aanwezigheid van een aantal appartementengebouwen, op diverse plekken binnen de naoorlogse dorpsuitbreidingen. Deze gebouwen hebben een hoofdvorm met meerdere bouwlagen, meestal met een platte afdekking. De gebouwen zijn veelal opgetrokken in steenachtig materiaal en hebben een kleurstelling die harmonieert met de omgeving (veelal een lichte steen).

Aan de westzijde van Burgum is de verdere dorpsuitbreiding in ontwikkeling. Voor deze dorpsuitbreiding zijn welstandscriteria vastgesteld in het beeldkwaliteitplan. Dit plan is integraal in deze welstandsnota opgenomen.

Earnewâld

De dorpsuitbreidingen van de laatste decennia begonnen rond de Wiidswei en daarna aan het (parallel aangelegde) Eilânsgrien en recentelijk aan de eveneens parallel gelegen It Mindertsfean. Ze hebben min of meer een langgerekte vorm gekregen en zijn ruimer van opzet en schaal dan de oorspronkelijke bebouwing.

Eastermar

De naoorlogse planmatige uitbreidingen van het woongebied zijn voornamelijk gesitueerd ten noorden van de historische kern. In beperkte mate is voorts na aanleg van de Zwarteweg enige planmatige nieuwbouw aan de zuidzijde ontstaan.

Garyp

In Garyp zijn de naoorlogse uitbreidingen gesitueerd grenzend aan of haaks op het oorspronkelijke lint, waardoor de ruimtelijke structuur van het dorp veranderde in een meer compacte vorm.

Verder ontwikkeling van het woongebied van Garyp vindt plaats in het uitbreidingsplan fase 2 (Sânhichte/Skeanpaad). Gestreefd wordt naar een evenwichtig bebouwingsbeeld in grondgebonden laagbouw. Kleur wordt gezien als bindmiddel waarmee samenhang kan worden bewerkstelligd.

Voor het binnengebied is gekozen voor rood metselwerk, langs de rand kan gekozen worden voor rood of geel metselwerk. De daken zijn donker, zwart of antraciet. De beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het beeldkwaliteitplan zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen.

Gytsjerk

In Gytsjerk zijn de eerste naoorlogse uitbreidingen gesitueerd ten noorden en zuiden van de Nieuwe Straatweg. De latere dorpsuitbreiding is grotendeels gesitueerd ten zuiden van de Canterlandseweg. Meer recent is het eerste deel van het plan Oer de Feart gerealiseerd, noordelijk van de Canterlandseweg, en westelijk van het zwembad.

Hurdegaryp

Met name in de jaren vijftig, zestig en zeventig is het dorp snel gegroeid. De dorpsuitbreidingen werden gerealiseerd ter weerszijde van de Burgemeester Drijberweg en vormen thans een relatief omvangrijk aaneengesloten woongebied. Recent wordt gebouwd in het plan It Súd aan de oostzijde van het dorp. Voor de verdere bouwfases zullen specifieke criteria aanvullend op deze welstandsnota worden geformuleerd.

Bijzonder in Hurdegaryp is het recent gerealiseerde nieuwe winkelcentrum in combinatie met woningbouw. De bebouwing kenmerkt zich door een zakelijke architectuur, een hoofdvorm in twee en drie bouwlagen, met een platte afdekking en in grotere bouwblokken.

Jistrum

De bescheiden dorpsuitbreidingen bevinden zich ten zuiden en meer recent ook ten noorden van de oorspronkelijke kern. Het meest recente plan De Geasten fase 2 is in ontwikkeling. De criteria in het beeldkwaliteitplan zijn gericht op het realiseren van zorgvuldig vormgegeven en gesitueerde dorpse bebouwing. De beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het beeldkwaliteitplan zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen.

Mûnein

Er zijn dorpsuitbreidingen van bescheiden omvang ten noorden en zuiden van het lint. Fase 2 van de zuidelijke dorpsuitbreiding is thans in ontwikkeling. In Mûnein wordt het streven naar het bouwen van bij het dorp passende woningen door de bevolking breed gedragen. Een plan van aanpak "herkenbaar Mûnein" opgesteld in samenwerking met het bestuur van dorpsbelangen won in 1997 een provinciale prijsvraag (voorbeeldig plan!).

De welstandscriteria voor fase 2 impliceren onder meer duidelijke keuzes ten aanzien van hoofdvorm en stijl (één bouwlaag met kap, kantige architectuur), en ten aanzien van materiaal en kleur: roodachtige steen en gesmoorde gebakken dakpannen. De beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het beeldkwaliteitplan zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen.

Noardburgum

In Noardburgum hebben de naoorlogse uitbreidingen plaatsgevonden ten noorden van de Rijksweg. Kenmerkend is de rechtlijnige opzet. Kenmerkend is ook dat in de jaren 80 en 90 van de vorige eeuw de dorpsuitbreiding feitelijk een inbreiding is geweest binnen de bestaande dorpskom.

Oentsjerk

De naoorlogse dorpsuitbreidingen zijn gesitueerd aan de oostzijde van de doorgaande weg en, ruimtelijk gezien, aan de noord- en zuidzijde van het Heemstrabos. Aan de Dr. Kijlstraweg bevindt zich een kleinere cluster planmatig ontwikkelde oudere woningwoningen. Deze rijtjeswoningen zijn kleinschaliger van aard. De laatste decennia heeft Oentsjerk zich aansluitend verder ontwikkeld in zuidelijke richting.

Ryptsjerk

De dorpsuitbreiding zoals deze geleidelijk in de loop der jaren tot stand is gekomen, bevindt zich in de oksel van de lintbebouwing.

Sumar

Uitbreidingsgebieden grenzend aan en haaks op het oorspronkelijke lint, waardoor het dorp een meer compacte verschijningsvorm heeft gekregen. De meest recente dorpsuitbreidingen zijn nadrukkelijk geïntegreerd met het coulissenlandschap.

Suwâld

Dit dorp heeft een uitbreidingslocatie van bescheiden omvang ten westen van de lintbebouwing

Tytsjerk

Tytsjerk heeft zich in eerste instantie ontwikkeld tussen de Rijksweg en de spoorlijn. Aan de westzijde van het lint is "Woelwijk" een typische jaren 60 wijk. Zeer ruim opgezet, grote kavels. Voor die tijd zeer moderne bungalows met veel glas en platte daken. Horizontale belijning.

Het groene, bijna bosachtige en besloten karakter van de openbare ruimte vormt een mooi "contrast" met "licht, lucht en ruimte" van architectuur en stedenbouwkundig plan.

Aan de oostzijde van het lint vond in de loop der jaren de reguliere woningbouw plaats. De meest recente uitbreiding (jaren negentig en later) bevindt zich net ten oosten van de oorspronkelijke kern ten zuiden van de spoorlijn.

3 Welstandscriteria algemeen

Woongebieden, gerealiseerd na 1950

Bij verbouwing, vervanging, of nieuwbouw van individuele gebouwen in woongebieden, gerealiseerd na 1950, dienen de volgende kenmerken als uitgangspunt te worden gehanteerd.	
Aspecten	Kenmerken
Ruimte	* gebouwen dragen met hun uiterlijk bij aan het algemene beeld van de ruimtelijke eenheid waarin ze zich bevinden.
Plaatsing	de woningen zijn steeds van de straat gescheiden door voortuinen en/of groenvoorzieningen; * gericht op de straat, dan wel op andere openbare verblijfsruimtes, zoals pleinen; * Bijzondere gebouwen als scholen en winkels, en andere van het woongebied deel uitmakende bijzondere gebouwen hebben een specifieke, functioneel bepaalde, plaatsing.
Hoofdvorm	de maatvoering is één of twee lagen met kap; * • zowel rijen, als vrijstaande en halfvrijstaande woningen komen voor: * • bij rijen de noklijn evenwijdig aan de straat; * • bij kleinere blokjes is de noklijn wisselend; * • hoofdzakelijk een kantige hoofdvorm; * aan- en uitbouwen zijn ondergeschikt aan de hoofdbouwmassa en kennen een eenvoudige hoofdvorm; * bijzondere gebouwen als scholen en winkels, en andere van het woongebied deel uitmakende bijzondere gebouwen hebben een specifieke, functioneel bepaalde, hoofdvorm.

Aanzichten en opmaak	rijenwoningen richten zich met de voorgevel naar de straat en kennen herhalingen in gevelritmiek en (eventuele) dakkapellen; * een variatie in gerichtheid van gevel en gevelopeningen; * geen gesloten wanden naar de openbare ruimte; * gevels van steenachtig materiaal en kozijnen en ramen van hout; * hellende daken zijn voorzien van dakpannen; * kleurgebruik voor gevel in hoofdzaak in beige en aardetinten; * bijzondere gebouwen als scholen en winkels, en andere van het woongebied deel uitmakende bijzondere gebouwen hebben een specifieke, functioneel bepaalde, architectonische uitmontering.
Bij verbouwing, vervanging, of nieuwbouw van individuele gebouwen in woongebieden, gerealiseerd na 1950, dienen de volgende kenmerken zoveel mogelijk te worden opgeheven en in ieder geval te worden vermeden.	
Aspecten	• Op te heffen kenmerken
--	• --

4 Aanvullende welstandscriteria per kern

Woonbuurten gebouwd na 1950
Bij verbouwing, vervanging, of nieuwbouw van individuele gebouwen in de woongebieden, gerealiseerd na 1950, dienen voor de genoemde kernen,

naast de algemene kenmerken de bij een kern behorende kenmerken zoveel mogelijk te worden gerespecteerd en in stand te worden gehouden.

Kern	Kenmerken
Aldtsjerk	* geen specifieke criteria.
Burgum	criteria voor Burgum west (Tusken Wâld en Wetter), zie het beeldkwaliteitplan in bijlage ..; * appartementengebouwen hebben een hoofdvorm met meerdere bouwlagen, meestal met een platte afdekking; * de appartementengebouwen zijn veelal opgetrokken in steenachtig materiaal en hebben een kleurstelling die harmonieert met de omgeving (veelal een lichte steen).
Earnewâld	* geen specifieke criteria.
Eastermar	* geen specifieke criteria.
Garyp	* de beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het beeldkwaliteitplan - uitbreiding fase 2- zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen, zie bijlage..
Gytsjerk	* geen specifieke criteria.
Hurdegaryp	* het nieuwe complex in zakelijke architectuur met winkels en woningen heeft een hoofdvorm in twee en drie bouwlagen, met een platte afdekking en is opgebouwd uit relatief grotere bouwblokken.
Jistrum	* de beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het Beeldkwaliteitplan De

		Geasten fase 2, zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen, zie bijlage..
Mûnein	*	de beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het beeldkwaliteitplan - uitbreiding fase 2- zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen, zie bijlage..
Noardburgum	*	geen specifieke criteria.
Oentsjerk	*	geen specifieke criteria.
Ryptsjerk	*	geen specifieke criteria.
Sumar	*	geen specifieke criteria.
Suwâld	*	geen specifieke criteria
Tytsjerk	*	Woelwijk, aan de westzijde van het dorp heeft bebouwingskenmerken die typerend zijn voor de jaren 60; * voor die tijd zeer moderne bungalows met veel glas en platte daken. Horizontale belijning in Hoofdvorm en gevelindeling.
Bij verbouwing, vervanging, of nieuwbouw van individuele gebouwen in de woongebieden, gerealiseerd vóór 1950 dienen de volgende kenmerken zoveel mogelijk te worden opgeheven en in ieder geval te worden vermeden.		
Kern		Niet in stand te houden kenmerken
Aldtsjerk	*	het bejaardencentrum naast Sminia State heeft wat betreft zijn massa en uiterlijke

	verschijningsvorm geen ruimtelijke relatie met de rest van de bebouwing van Aldtsjerk.
--	--

2 Nadere plaatsbepaling en eventuele bijzonderheden per kern

Aldtsjerk

In Aldtsjerk is de naoorlogse uitbreiding gesitueerd ten zuiden van de Van Sminiaweg. Pas met deze naoorlogse uitbreiding in de jaren zestig met sociale woningbouw (Miedemaweg: rijenwoningen, twee bouwlagen met kap) werd het lintpatroon doorbroken. Ook werd toen een bejaardencentrum naast Sminia State gebouwd, dat door zijn massa en uiterlijke verschijningsvorm geen ruimtelijke relatie met de rest van de bebouwing van Aldtsjerk heeft.

In de jaren zeventig vond uitbreiding van het dorp plaats aan het Eysingapad, achter Sminia State. Kenmerkend voor deze periode is de geschakelde woningbouw. In de latere jaren is woningbouw gerealiseerd oostelijk van het Jonkerspead. Bijzonder is dat de zichtlijn in het verlengde van de oprijlaan naar landgoed De Klinze doorloopt in deze dorpsuitbreiding.

Burgum

De bebouwing met rijenwoningen aan de Markt vormde de eerste voorzichtige stap tot naoorlogse nieuwbouw. Een deel van deze woningen is samen met de sporthal de afgelopen jaren vervangen door hogere bebouwing met winkels op de begane grond en appartementen op de verdiepingen. De Markt zelf is door de inrichting en groene aankleding een beeldbepalend open element in het centrumgebied.

In de latere naoorlogse jaren zijn zowel ten westen als ten oosten van de doorgaande weg door Burgum relatief grote uitbreidingsgebieden gerealiseerd. De meest recente woonwijk, Tusken Wâld en Wetter is in aanbouw aansluitend aan de westzijde van het dorp.

Bijzonder in Burgum is de aanwezigheid van een aantal appartementengebouwen, op diverse plekken binnen de naoorlogse dorpsuitbreidingen. Deze gebouwen hebben een hoofdvorm met meerdere bouwlagen, meestal met een platte afdekking. De gebouwen zijn veelal opgetrokken in steenachtig materiaal en hebben een kleurstelling die harmonieert met de omgeving (veelal een lichte steen).

Aan de westzijde van Burgum is de verdere dorpsuitbreiding in ontwikkeling. Voor deze dorpsuitbreiding zijn welstandscriteria vastgesteld in het beeldkwaliteitplan. Dit plan is integraal in deze welstandsnota opgenomen.

Earnewâld

De dorpsuitbreidingen van de laatste decennia begonnen rond de Wiidswei en daarna aan het (parallel aangelegde) Eilânsgrien en recentelijk aan de eveneens parallel gelegen It Mindertsfean. Ze hebben min of meer een langgerekte vorm gekregen en zijn ruimer van opzet en schaal dan de oorspronkelijke bebouwing.

Eastermar

De naoorlogse planmatige uitbreidingen van het woongebied zijn voornamelijk gesitueerd ten noorden van de historische kern. In beperkte mate is voorts na aanleg van de Zwarteweg enige planmatige nieuwbouw aan de zuidzijde ontstaan.

Garyp

In Garyp zijn de naoorlogse uitbreidingen gesitueerd grenzend aan of haaks op het oorspronkelijke lint, waardoor de ruimtelijke structuur van het dorp veranderde in een meer compacte vorm.

Verder ontwikkeling van het woongebied van Garyp vindt plaats in het uitbreidingsplan fase 2 (Sânlichte/Skeanpaad). Gestreefd wordt naar een evenwichtig bebouwingsbeeld in grondgebonden laagbouw. Kleur wordt gezien als bindmiddel waarmee samenhang kan worden bewerkstelligd.

Voor het binnengebied is gekozen voor rood metselwerk, langs de rand kan gekozen worden voor rood of geel metselwerk. De daken zijn donker, zwart of antraciet. De beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het beeldkwaliteitplan zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen.

Gytsjerk

In Gytsjerk zijn de eerste naoorlogse uitbreidingen gesitueerd ten noorden en zuiden van de Nieuwe Straatweg. De latere dorpsuitbreiding is grotendeels gesitueerd ten zuiden van de Canterlandseweg. Meer recent is het eerste deel van het plan Oer de Feart gerealiseerd, noordelijk van de Canterlandseweg, en westelijk van het zwembad.

Hurdegaryp

Met name in de jaren vijftig, zestig en zeventig is het dorp snel gegroeid. De dorpsuitbreidingen werden gerealiseerd ter weerszijde van de Burgemeester Drijberweg en vormen thans een relatief omvangrijk aaneengesloten woongebied. Recent wordt gebouwd in het plan It Súd aan de oostzijde van het dorp. Voor de verdere bouwfases zullen specifieke criteria aanvullend op deze welstandsnota worden geformuleerd.

Bijzonder in Hurdegaryp is het recent gerealiseerde nieuwe winkelcentrum in combinatie met woningbouw. De bebouwing kenmerkt zich door een zakelijke architectuur, een hoofdvorm in twee en drie bouwlagen, met een platte afdekking en in grotere bouwblokken.

Jistrum

De bescheiden dorpsuitbreidingen bevinden zich ten zuiden en meer recent ook ten noorden van de oorspronkelijke kern. Het meest recente plan De Geasten fase 2 is in ontwikkeling. De criteria in het beeldkwaliteitplan zijn gericht op het realiseren van zorgvuldig vormgegeven en gesitueerde dorpsse bebouwing. De beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het beeldkwaliteitplan zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen.

Mûnein

Er zijn dorpsuitbreidingen van bescheiden omvang ten noorden en zuiden van het lint. Fase 2 van de zuidelijke dorpsuitbreiding is thans in ontwikkeling. In Mûnein wordt het streven naar het bouwen van bij het dorp passende woningen door de bevolking breed gedragen. Een plan van aanpak "herkenbaar Mûnein" opgesteld in samenwerking met het bestuur van dorpsbelangen won in 1997 een provinciale prijsvraag (voorbeeldig plan!).

De welstandscriteria voor fase 2 impliceren onder meer duidelijke keuzes ten aanzien van hoofdvorm en stijl (één bouwlaag met kap, kantige architectuur), en ten aanzien van materiaal en kleur: roodachtige steen en gesmoorde gebakken dakpannen. De beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het beeldkwaliteitplan zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen.

Noardburgum

In Noardburgum hebben de naoorlogse uitbreidingen plaatsgevonden ten noorden van de Rijksweg. Kenmerkend is de rechtlijnige opzet. Kenmerkend is ook dat in de jaren 80 en 90 van de vorige eeuw de dorpsuitbreiding feitelijk een inbreiding is geweest binnen de bestaande dorpskom.

Oentsjerk

De naoorlogse dorpsuitbreidingen zijn gesitueerd aan de oostzijde van de doorgaande weg en, ruimtelijk gezien, aan de noord- en zuidzijde van het Heemstrabos. Aan de Dr. Kijlstraweg bevindt zich een kleinere cluster planmatig ontwikkelde oudere woningwetwoningen. Deze rijtjeswoningen zijn kleinschaliger van aard. De laatste decennia heeft Oentsjerk zich aansluitend verder ontwikkeld in zuidelijke richting.

Ryptsjerk

De dorpsuitbreiding zoals deze geleidelijk in de loop der jaren tot stand is gekomen, bevindt zich in de oksel van de lintbebouwing.

Sumar

Uitbreidingsgebieden grenzend aan en haaks op het oorspronkelijke lint, waardoor het dorp een meer compacte verschijningsvorm heeft gekregen. De meest recente dorpsuitbreidingen zijn nadrukkelijk geïntegreerd met het coulissenlandschap.

Suwâld

Dit dorp heeft een uitbreidingslocatie van bescheiden omvang ten westen van de lintbebouwing

Tytsjerk

Tytsjerk heeft zich in eerste instantie ontwikkeld tussen de Rijksstraatweg en de spoorlijn. Aan de westzijde van het lint is "Woelwijk" een typische jaren 60 wijk. Zeer ruim opgezet, grote kavels. Voor die tijd zeer moderne bungalows met veel glas en platte daken. Horizontale belijning.

Het groene, bijna bosachtige en besloten karakter van de openbare ruimte vormt een mooi "contrast" met "licht, lucht en ruimte" van architectuur en stedenbouwkundig plan.

Aan de oostzijde van het lint vond in de loop der jaren de reguliere woningbouw plaats. De meest recente uitbreiding (jaren negentig en later) bevindt zich net ten oosten van de oorspronkelijke kern ten zuiden van de spoorlijn.

4 Aanvullende welstandscriteria per kern

Woonbuurten gebouwd na 1950	
Bij verbouwing, vervanging, of nieuwbouw van individuele gebouwen in de woongebieden, gerealiseerd na 1950, dienen voor de genoemde kernen, naast de algemene kenmerken de bij een kern behorende kenmerken zoveel mogelijk te worden gerespecteerd en in stand te worden gehouden.	
Kern	Kenmerken
Aldtsjerk	* geen specifieke criteria.
Burgum	criteria voor Burgum west (Tusken Wâld en Wetter), zie het beeldkwaliteitplan in bijlage ..; * appartementengebouwen hebben een hoofdvorm met meerdere bouwlagen, meestal met een platte afdekking; * de appartementengebouwen zijn veelal opgetrokken in steenachtig materiaal en hebben een kleurstelling die harmonieert met de omgeving (veelal een lichte steen).
Earnewâld	* geen specifieke criteria.
Eastermar	* geen specifieke criteria.
Garyp	de beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het beeldkwaliteitplan - uitbreiding fase 2- zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen, zie bijlage.. *
Gytsjerk	* geen specifieke criteria.

Hurdegaryp	*	het nieuwe complex in zakelijke architectuur met winkels en woningen heeft een hoofdvorm in twee en drie bouwlagen, met een platte afdekking en is opgebouwd uit relatief grotere bouwblokken.
Jistrum	*	de beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het Beeldkwaliteitplan De Geasten fase 2, zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen, zie bijlage..
Mûnein	*	de beeldkwaliteitskaart en de gedetailleerde welstandscriteria uit het beeldkwaliteitplan - uitbreiding fase 2- zijn integraal in deze welstandsnota opgenomen, zie bijlage..
Noardburgum	*	geen specifieke criteria.
Oentsjerk	*	geen specifieke criteria.
Ryptsjerk	*	geen specifieke criteria.
Sumar	*	geen specifieke criteria.
Suwâld	*	geen specifieke criteria
Tytsjerk	*	Woelwijk, aan de westzijde van het dorp heeft bebouwingskenmerken die typerend zijn voor de jaren 60; voor die tijd zeer moderne bungalows met veel glas en platte daken. Horizontale belijning in Hoofdvorm en gevelindeling.
Bij verbouwing, vervanging, of nieuwbouw van individuele gebouwen in de woongebieden, gerealiseerd vóór 1950 dienen de volgende kenmerken		

zoveel mogelijk te worden opgeheven en in ieder geval te worden vermeden.		
Kern		Niet in stand te houden kenmerken
Aldtsjerk	*	het bejaardencentrum naast Sminia State heeft wat betreft zijn massa en uiterlijke verschijningsvorm geen ruimtelijke relatie met de rest van de bebouwing van Aldtsjerk.